

DEN PROFESSIONELLE  
PÆDAGOG





SOCIALPÆDAGOGISK BIBLIOTEK

Serieredaktion:

Socialrådgiver Rikke Posborg

Cand.psych. Espen Jerlang

Anette Hegelund Dalsgaard og Lotte Mejl

# DEN PROFESSIONELLE PÆDAGOG

Hans Reitzels Forlag

## DEN PROFESSIONELLE PÆDAGOG

1. udgave, 1. oplag

© forfatterne og Hans Reitzels Forlag, 2009

Forlagsredaktion: Anne Grete Holtoug

Omslag: Sysser Bengtsson

Omslagsillustration: Tove Krebs Lange

Typografisk tilrettelægning: Designkolonien/Louise Glargaard Perlmutter

Sat med Minion Pro og ITC Conduit

og trykt hos Narayana Press, Gylling

Printed in Denmark 2009

ISBN 978-87-412-5268-1

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og Copy-Dan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

Hans Reitzels Forlag

Sjæleboderne 2

1122 København K



Hold dig orienteret om nye titler fra Hans Reitzels Forlag.

Tilmeld dig forlagets nyhedsbrev på [www.hansreitzel.dk](http://www.hansreitzel.dk)

# Indhold

Forord .....	7
1. Uddannelse og fag – et faghistorisk rids .....	11
2. Teorier og metoder i den pædagogiske praksis .....	35
3. Ny i institutionen .....	57
4. Det daglige møde i praksis – og gode møder generelt .....	65
5. Den effektive kommunikation .....	81
6. Pædagogisk skriftlighed .....	119
7. Pædagogiske observationer og iagttagelser .....	129
8. Ledelse af en pædagogisk virksomhed .....	145
9. Stress og udbrændthed .....	169
10. Afsluttende bemærkninger .....	181
Litteratur .....	185
Register .....	189



# Forord

Denne bog er skrevet til kommende pædagoger og er tænkt som et forsøg på at bygge bro mellem pædagoguddannelsen og de institutioner, som den nyuddannede pædagog efterfølgende vil møde. Vi håber dog også at kunne give allerede etablerede pædagoger ny inspiration. Det er bogens mål at synliggøre og fremhæve de mange opgaver, som pædagogen møder i sin praksis, og som ligger ud over det *direkte* pædagogiske arbejde med børn/unge.

Meget tyder på, at pædagogernes fagområde gennem tiden har udviklet sig mere ved påvirkninger og krav udefra end ved påvirkninger fra faget selv. Eksempelvis er der inden for de senere år først indført års- og virksomhedsplaner, og siden er de pædagogiske læreplaner, der har til formål at beskrive pædagogiske mål og praksisformer, kommet til. Udarbejdelse af børnemiljøplaner og krav om sprogscreening repræsenterer de seneste udefrakommende krav. Der er også mange tegn på, at faget i stigende grad er blevet et servicefag.

Det er vores opfattelse, at denne udvikling har resulteret i, at flere pædagoger har fået vanskeligheder med at opretholde deres faglige integritet, dels fordi kravene er mange og ikke altid kendt på forhånd, dels fordi disse krav ofte ændrer karakter midt i udførelsesprocessen grundet skiftende politiske udmeldinger.

Desuden har vi set tegn på, at mange nyuddannede pædagoger er begyndt at møde praksisfeltet med et mere serviceorienteret end egentlig børnepædagogisk udgangspunkt. De problemer, der opstår herved, giver sig udslag i vanskeligheder med at indtage det pædagogiske rum med en tilstrækkelig pædagogisk faglig autoritet. Kort sagt: Faglig auto-

ritet er ganske enkelt ikke længere en naturlig del af pædagogens professionelle rolle.

Vi har også set mange tegn på, hvordan den statslige styring af den offentlige sektor har øvet indflydelse på den del af det pædagogiske område, der omhandler daginstitutionerne. Vi har set, hvordan denne strukturelle ændring har båret tydeligt præg af inspiration fra den private sektors orientering mod management-, markeds- og konkurrenceforhold.

På baggrund af disse iagttagelser og erfaringer nærer vi en dyb bekymring for pædagogfeltet. Først og fremmest for feltets muligheder for at udvikle sig på egne faglige præmisser. Dernæst, i lige så høj grad, for feltets mulighed for at modstå det pres, der i stigende grad kan ses som en trussel mod pædagogens rolle og status. Denne bekymring er et væsentligt motiv for at skrive denne bog.

Vores mål med bogen er at pege på nogle områder, der er karakteristiske for fagområdet, og som omkranser det. Vi vil gerne synliggøre disse og således medvirke til at styrke forståelsen for den pædagogiske opgave. Det er vores håb, at vi med denne bog får sat fokus på fagets professionalisme.

Hvad er en professionel pædagog – og hvorfor er det i det hele taget nødvendigt at tale om pædagogen som professionel? Det er vores erfaring, at mange pædagoger i disse år bruger en stor del af deres arbejde på at agere „blæksprutter“. Mange opgaver skal klares i dagligdagen, uden at der er den fornødne tid til det. De mange nye opgaver, f.eks. sprogscreening, krav om dokumentation og evaluering etc., skal foretages uden de fornødne ressourcer. Pædagogerne mister derved ofte det faglige fodfæste i forsøget på at leve op til de mange, ofte modsatrettede krav, der stilles til dem. For mange nyuddannede pædagoger er det desuden svært i det hele taget at få et fagligt fodfæste. Det er vores mål med denne bog at give et bud på, hvordan der kan skabes større sammenhæng mellem teori og pædagogisk praksis, da det er på et velafbalanceret fundament af de to grundelementer, at den pædagogiske faglighed kan styrkes og øges.

Der findes ikke et entydigt svar på, hvad der karakteriserer en professionel pædagog. Vi har alle sammen en mere eller mindre sikker forventning til andre professionelle, f.eks. lægen. Vi forventer, at lægen

- er veluddannet og ajour med den seneste forskning
- har et klart defineret arbejdsområde, som kun en læge varetager udførelsen af
- samarbejder med andre faggrupper som f.eks. sygeplejersker og sosuassistenter (hvis arbejdsområder også er klart definerede og adskilt fra lægens).

Disse forventninger bør også kunne stilles til pædagogen, og vi vil i det følgende give vores bud på, hvordan pædagogen kan synliggøre og styrke sin praksis.

Ideen til denne bog opstod, da vi begge deltog i et fælles uddannelsesmodul, men på hver vores masteruddannelse. Her etablerede vi en fælles studiegruppe, hvor vi havde stor glæde af at udveksle erfaringer fra det pædagogiske fagområde, vi begge udspringer af. Vi var begge blevet opmærksomme på den lavstatus, pædagogfaget efterhånden længe havde haft, og som generede vores faglige stolthed. Vi måtte dog også erkende, at en af grundene til den manglende anerkendelse kunne være, at pædagogerne sjældent synliggjorde, hvad det lige er, der gør, at de ikke kan erstattes af andre faggrupper.

Når dilemmaer og problematikker fremhæves, kan det nemt virke, som om vi ikke anerkender pædagogers dygtighed. Imidlertid er det vores erfaring, at pædagoger udfører et stort og værdifuldt arbejde i forhold til den væsentlige samfundsmæssige opgave, de varetager. Det er også pædagogernes fortjeneste, at mange pædagogmedhjælpere har gode pædagogiske kompetencer. Disse er i høj grad udviklet på baggrund af pædagogernes kyndige vejledning i praksis. Imidlertid er det naturligvis ikke muligt for pædagogen at formidle al den faglige viden,

der er hendes uddannelsesmæssige ballast, og som ligger til grund for hendes handlinger. Vi har stor respekt for den opgave, pædagoger er uddannet til at varetage – og dybest set er det denne respekt for faget og dets udøvere, som vi gerne vil fokusere på med denne bog.

Bogen er en „brugsbog“, og derfor er den meget praksisorienteret. Som pædagogstuderende læser man mange bøger, der i overvejende grad er orienteret mod det teoretiske inden for pædagogikken. Efter vores mening støder man sjældent på bøger, der dels kombinerer teori og praksis, dels kommer med direkte forslag til, hvordan man kan handle og styrke sin gennemslagskraft i praksis som professionel pædagog. Det har været vores intention at skabe en sådan bog.

Vi har tilstræbt en pædagogisk opbygning af bogen. Hvert kapitel efterfølges af en række spørgsmål, som læseren selv kan reflektere over og diskutere med sine medstuderende eller kolleger. Et af bogens kapitler („Den effektive kommunikation“) indeholder mange øvelser, der især vil give udbytte, hvis de udføres i fællesskab med andre.

Bogen indeholder desuden en række skemaer, planlægningsark og modeller. Et af skemaerne findes som „blankt“ skema på bogens hjemmeside [den-professionelle-paedagog.hansreitzel.dk](http://den-professionelle-paedagog.hansreitzel.dk), hvorfra det frit kan downloades. Her findes også to lister/spørgeskemaer fra bogen samt forskelligt „bonusmateriale“ i form af spil, diskussionsoplæg m.v. Dette materiale kan ligeledes frit benyttes.

Efter enkelte af bogens kapitler henviser vi til emner relevant litteratur, og en fuldstændig litteraturliste findes bagest i bogen.

*Anette Hegelund Dalsgaard og Lotte Mejl*

November 2008